

Protocol dalla radunonza communal Lumnezia (2015/04)

Datum: Venderdis, ils 11 da december 2015
Liug: Halla plurivalenta dalla casa da scola Sutvitg a Vella
Cuoz: 20:00 – 22:45 uras
Presents: 126 votantas e votants
Parsura: Duri Blumenthal, president communal
Actuar: Marcus Cavegn, canzlist communal

Tractandas

1. Avertura ed elecziun dils dumbravuschs

Il president communal Duri Blumenthal fa beinvegni ed engrazia a quels che han dau suatientscha al clom alla radunonza communal e fan valer aschia lur dretgs politics.

Il president communal constatescha, che la radunonza communal ei vegnida convocada ad uras conform allas determinaziuns digl artechel 44 ella constituziun dalla vischnaunca Lumnezia, aschia che la radunonza ei cumpetenta da prender conclus.

La radunonza communal approbescha cun gronda maioritad la gliesta da tractandas dils 27 da november 2015 presentada dalla suprastonza communal.

Seschau perstgisar han il vicepresidente communal Martin Capaul da Lumbrein, Guido e Leontina Derungs da Suraua, Martina Caviezel da Vrin, Conradin Caduff da Cumbel.

La radunonza elegia dus dumbravuschs:

- Pius Casanova, Lumbrein;
- Alexi Derungs, Suraua.

2. Protocol dalla radunonza communal dils 14 d'uost 2015 (2015/03)

Il president communal Duri Blumenthal constatescha, ch'igl ei buca vegniu inoltrau recuors en scret aschia ch'il protocol dalla davosa radunonza communal dils 14 d'uost 2015 (2015/03) vala sco approbaus tenor art. 34 dalla constituziun dalla vischnaunca Lumnezia.

3. Preventiv da quen 2016

1) Quen current

Presentaziun e proposta

La suprastonza communal presenta il preventiv dil quen current 2016 e propona d'approbar quel.

Cuosts totals	CHF 15'196'750.00
Recav total	CHF 15'352'908.00
Surpli da recav (gudogn)	CHF 156'158.00
L'atgna finanziaziun (cashflow) ei calculada cun	CHF 2'335'808.00

Vegnus risguardaus ei in pei da taglia sin las entradas e la facultad da 105 % dalla taglia cantunala semplia sin entrada e facultad. In sbassada dil pei da taglia ei ubca prevedida, autramein fussen las investiziuns buca pussevlas. Il maun public duei esser ina constanta, che fa sias investiziuns. Applicaus vegn il model da contabilitad harmonisau 1 - MCH1.

Il president communal Duri Blumenthal dat entginas explicaziuns tier singulas posiziuns dil quen current, che cuntegnan midadas essenzialas enviers igl onn current.

Il parsura dalla cumissiun da gestiun Daniel Blumenthal orientescha, che la cumissiun da gestiun ha examinau persula il preventiv, igl onn vargau veva ella aunc fatg ina sesida cun la suprastanza communal. Las posiziuns seigien vegnidas budgetadas realisticamein. En tut priu seresulti in bien preventiv. Igl 1. da schaner 2016 entra en vigur la nova ulivaziun da finanzas. Aschia dat ei ina restructuraziun cumplessiva.

L'ulivaziun da resursas procura ina adattaziun dallas pusseivladads da recav che varieschan tut tenor la vischnaunca. La fermezia da resursas vegn calculada sin basa dallas fontaunas d'entrada las pli impurtontas dallas vischnauncas.

- Taglias dallas personas naturalas e giuridicas tenor la taglia cantunala sempla a 100 %
- Taglias funsilas e taglias sin immobiglias per la tariffa da maximalmein 1.5 ‰
- Tscheins d'aua a 100 %

Per las vischnauncas cun paucas resursas vegn igl agen potenzial da resursas aulzaus e l'ulivaziun vegn fatga tochen 70 %.

L'ulivaziun da grevezias cumpren divers facturs.

a) Ulivaziun dallas grevezias geografic-topograficas e da scola, che cuntegn treis indicaturs

- Spessadad dalla populaziun (habitonts per surfatscha productiva), structura da habitadi
- Lunghezia dallas vias per habitont, valetada tenor categoria da cuosts
- Quota da scolars (diember da scolars per habitont)

La vischnaunca da Lumnezia ha ina lunghezia da vias da 245.5 km, che vegn quintada pigl index, cumparegliau cun la vischnaunca da Glion cun ina lunghezia da vias da 130.3 km).

b) Ulivaziun da grevezias socialas

c) Ulivaziun individuala d'inegualitads per grevezias specialas

Plinavon cuntegn la refuorma dall'ulivaziun da finanzas el Grischun ina reordinaziun dalla finanziaziun dalla incumbensas denter il cantun e las vischnauncas. Ei dat spustaments en direcziun dil cantun e tals en direcziun dallas vischnauncas. Mintg'on vegn fatga ina nova calculaziun per l'ulivaziun da finanzas.

La cumissiun da gestiun recamonda d'approbar il preventiv pil quen annual 2016.

Conclus

La radunonza communal approbescha il preventiv da quen 2016 tenor proposta dalla suprastanza communal, che vegn era purtada dalla cumissiun da gestiun, cun cuosts da CHF 15'196'750 ed in recav da CHF 15'352'908, che resulta en ina gudogn da CHF 156'158. Ella conceda cheutras il credit necessari per il quen current.

2) Quen d'investiziun

La suprastanza communal presenta la gliesta dallas investiziuns prevedidas igl onn 2016.

Project	Expensas [CHF]	Entradas [CHF]	Saldo [CHF]
Lingia dismessa auas piarsas schubras Brel (vischinadi Degen)	80'000.00	20'000.00	60'000.00
Lingia dismessa auas piarsas schubras Sut Vitg (vischinadi Morissen)	177'000.00	44'250.00	132'750.00

Pilotadi central pil provediment d'aua en Lumnezia (emprema etappa)	150'000.00	0.00	150'000.00
Sanaziun via cantunala (emprema etappa) (vischinadi Vella)	500'000.00	0.00	500'000.00
Maschinas per il survetsch tecnic (remplazzar tractur entras cargader sin rodas)	75'000.00	0.00	75'000.00
Installaziun dumbraders d'aua (cumpletar cun func) (vischinadi Suraua) (vischinadi Vignogn)	100'000.00 50'000.00	0.00	150'000.00
Installaziun molocs (containers da rimnar rumien) (vischinadi Vignogn)	50'000.00	0.00	50'000.00
Sanaziun fatschadas casa da scola Sutvitg, Vella (emprema etappa)	200'000.00	0.00	200'000.00
Ventilaziun e scaldament casa scola Sutvitg, Vella (cuosts restonts)	100'000.00	0.00	100'000.00
Midada d'intent center communal Vignogn (studia per habitaziuns ellas localitads da fatschenta)	50'000.00	0.00	50'000.00
Ustria el Mulin (vischinadi Morissen)	400'000.00	150'000.00	250'000.00
Remplazzar scaldament casa scola Vigela 1B, 1C (vischinadi Lumbrein)	230'000.00	0.00	230'000.00
Sanaziun tschaffadas d'aua uclauns Lumbrein (Silgin, Pruastg, Surin, Nussaus - Sogn Andriu)	400'000.00	260'000.00	140'000.00
Sanaziun punt Silgin (Glogn), Lumbrein	264'000.00	160'000.00	104'000.00
Punt da sugas Tersnaus - Camuns, Suraua	130'000.00	30'000.00	100'000.00
Punt da sugas senda da viandar Greina, Vrin	170'000.00	50'000.00	120'000.00
Sanaziun vias d'uaul ,Uaul da Fiugs', Lumbrein (project collectiv)	145'000.00	98'600.00	46'400.00
Vehichels per ils pumpiers Lumnezia vehichel da stizzar fiug per Vella	80'000.00	20'000.00	60'000.00
Revisiun planisaziun locala (emprema etappa)	100'000.00	0.00	100'000.00

Sanaziun via Curtgin Fontauna, Vella (inclusiv illuminaziun da vias)	80'000.00	50'000.00	30'000.00
Prolungaziun via Davos Caplan, Vella	60'000.00	0.00	60'000.00
Illuminaziun da vias (LED) (per liung dalla via cantunala)	50'000.00	0.00	50'000.00
Sanaziun vias meglieraziun Vignogn (2. etappa) tschancun B Bars - Patiarm, Vignogn	660'000.00	429'000.00	231'000.00
Sanaziun infrastruttura d'alps	100'000.00	0.00	100'000.00
Sendas da bike (turissem)	50'000.00	0.00	50'000.00
Casa Palius, Vella (emprema etappa)	2'000'000.00	0.00	2'000'000.00
Total	6'451'000.00	1'311'850.00	
Saldo		5'139'150.00	

Conclus

La radunonza communal pren enconuschientscha dil preventiv per il quen d'investiziun 2016. Prevedidas ein expensas da CHF 6'451'000 ed entradas da CHF 1'311'850, aschia ch'ei seresulta in surpli d'expensas da CHF 5'139'150.

4. Fixar il pei da taglia sin las entradas e sin la facultad 2016

Il 23 da settember 2012 veva la cuminonza dils votants all'urna approbau la lescha da taglia per la vischnaunca da Lumnezia. Tenor messadi da fusiun era prevedida ina reducziun dil pei da taglia a 105 % dalla taglia cantunala sempla sin entrada e facultad, che dueva valer per l'emprema perioda d'uffeci 2013 – 2016.

Il 28 da settember 2014 ha il pievel grischun acceptau la refuorma dall'ulivaziun da finanzas el Grischun. La refuorma vegn introducida per igl 1. da schaner 2016. La vischnaunca da Lumnezia sa quintar cun dapli ulivaziun da finanzas tras la midada dil sistem. Cheutras eisi pusseivel da mantener ina bilanza da finanzas equilibrada.

Conclus

La radunonza communal decida cun gronda maioritad e senza cuntravusch da schar il pei da taglia communal per entrada e facultad tuttina sco igl onn 2015. Per igl onn 2016 vala in pei da taglia da 105 % dalla taglia cantunala sempla sin entrada e facultad.

5. Revisiun parziala dalla planisaziun locala d'utilisaziun Lumnezia

Sin giavisch da proprietaris da terren ha la suprastonza communal instradau ina revisiun parziala dalla planisaziun locala d'utilisaziun Lumnezia.

Ella votaziun dils 3 da mars 2013 ha il pievel svizzer approbau la revisiun dalla lescha federala davart la planisaziun dil territori LPT. La lescha revedida ei ida en vigur igl 1. da matg 2014 ensemen cun la revisiun dall'ordinaziun davart la planisaziun dil territori OPT. Tochen ch'ils plans directivs cantunals ein approbai dil cussegl federal, ein ils cantuns

obligai da cumpensar extensiuns dallas zonas da baghegiar cun prender ora silmeins la medema surfatscha en in auter liug.

Sebasond sin art. 13 dall'ordinaziun cantunala davart la planisaziun dil territori (OPTGR) ei vegnida fatga l'exposiziun da cooperaziun naven dils 23 d'october entochen ils 23 da november 2015 (30 dis). Alla suprastonza communal ein buca vegnidas inoltradas propostas per midadas ni objecziuns.

La suprastonza communal propona alla radunonza communal d'approbar la revisiun parziala dalla planisaziun locala. Primus Cavegn, cau departament communal per planisaziun dil territori ed immobiglias, presenta il project.

- 1) Revisiun parziala plan da zonas, vischinadi Cumbel, 1:1'000
  - Exzonar la parcella nr. 2473 Casanova a Cumbel, che cumpeggia ina surfatscha da 282 m², dalla zona extensiun dil vitg ella zona d'agricultura.

Ei setracta d'ina parcella dalla vischnaunca da Lumnezia. Ella ei sedada entras ina parcellaziun per dus suloms da baghegiar, ch'ei vegni vendi. Ella sa buca vegnir surbaghegiada cunquei ch'ella ei memia pintga.
- 2) Revisiun parziala plan da zonas, vischinadi Degen, 1:1'000
  - Inzonar ina part dalla parcella nr. 8354 Brel a Degen, che cumpeggia ina surfatscha da 399 m² e che sesanfla en zona d'agricultura, metter quella part ella zona extensiun dil vitg III;
  - Exzonar ina part dalla parcella nr. 8458 Quadra a Degen, che cumpeggia ina surfatscha da 380 m² e che sesanfla en zona extensiun dil vitg III, metter quella part ella zona da tener liber.

Il proprietari Gion Gieri Capaul ha giavischau da far quella midada da zonas, cunquei ch'ei dat in interessent, che vul baghegiar ina casa el liug che stat ussa il clavau nr. 9-70 sin parcella nr. 8354. Tenor il rapport da planisaziun e cooperaziun tier la revisiun parziala dalla planisaziun locala ha la regenza dil cantun Grischun da segiar la disponibilitad dalla parcella nr. 8354 Brel, che vegn messa en zona da baghegiar, cun in contract respectivamein cun ina cunvegnientscha per il dretg da rezonar e cumprar en favur dalla vischnaunca da Lumnezia.
- 3) Revisiun parziala plan da zonas, vischinadi Vella, 1:2'000
  - Reinzonar la parcella nr. 4228 Curtgin d'Andiast a Vella, che cumpeggia ina surfatscha da 687 m², midada dalla zona d'utilisaziun futura da baghegiar ella zona da habitar 2.

Il proprietari vulan baghegiar sin quella parcella ina casa cun duas habitaziuns. Tenor il rapport da planisaziun e cooperaziun tier la revisiun parziala dalla planisaziun locala dalla vischnaunca da Lumnezia ha la regenza dil cantun Grischun da segiar la disponibilitad dalla parcella nr. 4228 Curtgin d'Andiast, che vegn messa en zona da baghegiar, cun in contract respectivamein cun ina cunvegnientscha per il dretg da rezonar e cumprar en favur dalla vischnaunca da Lumnezia.
  - Exzonar la part dalla parcella nr. 4043 Denter Uauls a Vella, che sesanfla ella zona mischedada da habitar 2, cun ina surfatscha da 631 m², e metter quella ella zona d'utilisaziun futura da baghegiar.

Il proprietari han giavischau da prender quella part ord zona da baghegiar.
  - Metter la part dalla parcella nr. 4597 Bual a Vella, che sesanfla ella zona per baghetgs pigns e stabiliments secundars, cun ina surfatscha da 367 m², ella zona mischedada da habitar 2.

Il proprietari dallas parcelas da dretg da baghegiar nr. 4815 e nr. 4816 han consumau l'entira cefra da surbaghegiada da lur parcella. Els han il giavisch d'engrondir lur casa cun baghetgs annexs e drovan per quei intent dapli surfatscha en zona da baghegiar. Il tscheins per il dretg da baghegiar ei d'adattar

correspondentamein. Quella midada da zonas basegna buca ina cumpensaziun, cun quei che omisduas zonas valan sco terren da baghegiar.

En tut vegn inzonau ina surfatscha da 1'086 m² ed exzonau ina surfatscha da 1'293 m².

Conclus

La radunonza communal decide cun 114 vuschs senza cuntravusch, d'approbar la revisiun parziala dalla planisaziun d'utilisaziun Lumnezia tenor proposta dalla suprastanza communal.

6. Lescha d'ustria per la vischnaunca Lumnezia

Tenor il contract da fusiun denter las vischnauncas da Cumbel, Degen, Lumbrein, Morissen, Suraua, Vella, Vignogn e Vrin, unifichescha la vischnaunca fusiunada sia legislaziun aschispert sco pusseivel, sil pli tard denton enteifer in temps da maximal tschun onns. Entochen che quei ei succediu applichescha la vischnaunca transitoriamein per mintga vischinadi la legislaziun veglia. Da present valan las leschas d'ustria dallas anteriuras otg vischnauncas en quels vischinadis. Quellas leschas sebasan sin la lescha d'ustria per il cantun Grischun (LU) dils 7 da zercladur 1998 (DG 945.100).

Ella radunonza d'informaziun dils 18 da november 2015 ei il sboz dalla lescha d'ustria vegnius presentaus als convischins e vegnius adattaus sin fundament dallas discussiuns. La suprastanza communal propona alla radunonza communal il project dalla lescha d'ustria per la vischnaunca Lumnezia per la deliberaziun alla votaziun dils 28 da fevrer 2016 dalla cuminonza dils votants all'urna.

Il president communal Duri Blumenthal presenta la rubrica.

La cuminonza dils votants all'urna,

sebasond sin art. 39 al. 1 lit. b dalla constituziun dalla vischnaunca Lumnezia dils 23 da settember 2012 sco era sin art. 26 dalla lescha d'ustria per il cantun Grischun dils 7 da zercladur 1998 (LU),

concluda

I. Disposiziuns generalas

Art. 1 Object

¹ Questa lescha regla las lubientschas, il temps d'avertura sco era las taxas per exequir activitads d'ustria ella vischnaunca cugl intent da mantener il ruaus public, igl uorden e la segirtad publica sco era per proteger la giuventetgna dil prighel da toxicomania.

Art. 2 Cumpetenzza, execuziun

¹ La suprastanza communal ei l'istanza cumpetenta per menaschis d'ustria. Ella conceda, mida e retrai la lubientscha tenor la LU.

² L'execuziun dalla legislaziun d'ustria cumpeta alla suprastanza communal.

Art. 3 Egalitad dallas schlatteinas

¹ Las indicaziuns davart las persunas, davart las funcziuns e davart las professiuns en questa lescha serefereschan ad omisduas schlatteinas, aschinavon ch'ei resulta nuot auter ord il senn da questa lescha.

II. Lubientscha

Art. 4 Damonda

¹ La damonda per conceder ina lubientscha tenor art. 3 al. 1 LU ei d'inoltrar all'administraziun communal silmeins 30 dis avon

a) ch'arver ni surprender in menaschi d'ustria

b) ch'organisar in'occurrenza sco ustrias occasionalas ni da fiasta cun intent commercial en in spazi public ni en in ambient privat serrau

² La damonda ha da cuntener las suandontas indicaziuns:

- a) las persunalias e l'adressa dalla persuna per la quala la lubientscha duei vegnir emessa,
- b) l'indicaziun exacta dil menaschi ni dall'occurrentza,
- c) l'indicaziun exacta d'eventuals menaschis secundars,
- d) il cuoz giavischau dalla lubientscha.

³ Alla damonda per menaschis d'ustria ein d'aschuntar:

- a) in extract dil register penal,
- b) in mussament da buca haver cunterfatg ils davos tschun onns repetidamein ni grevamein encunter la legislaziun da victualias federala u cantunala,
- c) la confirmaziun suttascretta cun agen maun tenor igl art. 5 al. 4 LU,
- d) la suprastonza communal sa plinavon pretender in extract dil register da stumaziun.

⁴ Alla damonda per occurrenzas ei d'aschuntar la damonda per conceder ina lubientscha pil commerci en detagl cun bubrondas destilladas cun il formular official, sch'ei vegn vendiu bubrondas destilladas (lubientscha tenor art. 12 ss. LU)

Art. 5 Premissas

¹ La lubientscha vala per in menaschi ni in'occurrentza specifica. La lubientscha vegn dada en scret ad ina persuna habla d'agir e cun ina buna reputaziun ch'ei responsabla per la gestiun dil menaschi ni per l'occurrentza.

Art. 6 Concessiun

¹ Aschilunsch che las premissas legalas ein ademplidas vegn la lubientscha concedida a scret alla persuna autorisada avon ch'arver ni surdar il menaschi ni avon ch'organisar l'occurrentza.

² Lubientschas vegnan concedidas mo per locals adattai ton ch'il menaschi caschuna buca disturbis insupportabels dil ruaus dalla notg pils vischins ni autras mulestas exageradas.

³ Adattai ein per regla menaschis che disponan da cundrezs, apparats sco era d'implonts sanitar che corrispundan allas pretensiuns sanitaras e higienicas.

Art. 7 Cuoz dalla lubientscha

¹ Cun resalva dad eventualas autras prescripziuns, ei la lubientscha per menaschis buca limitada.

² Ina lubientscha scada entras:

- a) la mort ni renunzia dalla persuna, alla quala igl ei vegniu dau la lubientscha,
- b) liquidaziun dil menaschi,
- c) la retratga dalla lubientscha.

³ La lubientscha per occurrenzas publicas ei limitada.

Art. 8 Obligaziuns

¹ Il possessur dalla lubientscha ei obligaus da proteger la giuventetgna, da mantener il ruaus public, igl uorden e la segirtad publica en ed ella vischinonza dil local ni dall'occurrentza. Ils organs cumpetents han, sche quei fa basegns, da sustener il possessur dalla lubientscha.

² La lubientscha sa vegnir colligiada cun pretensiuns, specialmein davart il dretg d'access, il cuoz da dimora dils giuvenils e la protecziun encunter la canera.

Art. 9 Giuvenils

¹ *Igl ei scumandau:*

- a) *da distribuir bubrondas alcoholicas a giuvenils sut 16 onns ed a personas alcoholicadas,*
- b) *da distribuir bubrondas destilladas ni bubrondas mischedadas a basa da bubrondas destilladas a giuvenils sut 18 onns,*
- c) *da dar access publicamein a bubrondas alcoholicas cun agid d'automats.*

Art. 10 Engrondiments, transferiment, midada dalla specia

¹ *Engrondiments considerabels ed il transferiment da menaschis sco era midadas dalla specia da menaschi basegnan ina lubientscha speciala.*

² *Per la damonda vala igl art. 3 al.s 1 e 2 conform il senn.*

Art. 11 Commerci en detagl cun bubrondas destilladas

¹ *Damondas per conceder ina lubientscha pil commerci en detagl cun bubrondas destilladas ein d'inoltrar ad uras cun il formular uffical all'administraziun communal per mauns digl uffeci cantunal per economia e turissem e quei avon ch'arver ni surprender in menaschi ni avon ch'organisar in'occurrentza.*

III. Temps d'avertura

Art. 12 Temps d'avertura

¹ *Ils menaschis d'ustria san fixar lur temps d'avertura sezs.*

² *Suenter las 22.00 uras eis ei dad evitar tutta canera che savess disturbar e caschunar mulestas, finiastras ed éscha ein da tener serradas.*

³ *Aschilunsch ch'il manteniment dil ruaus dalla notg, digl uorden public e dalla segirtad publica pretenda, sa la suprastanza communal fixar temps d'avertura per singuls menaschis u per parts da menaschis.*

⁴ *Per occurenzas publicas vegn il temps d'avertura fixaus pil singul cass.*

Art. 13 Dis da ruaus

¹ *Las prescripziuns concernent ils dis da ruaus sedrezzan tenor la lescha cantunala davart ils dis da paus publics.*

IV. Taxas

Art. 14 Taxas da lubientscha

¹ *Per curclar ils cuosts administrativs vegnan incassadas las sequentas taxas per dar ina lubientscha nova ni per midar lubientschas existentas;*

a) *per menaschis d'ustria 100.00 francs tochen 800.00 francs,*

b) *per engrondiments, transferiments, midadas dalla specia da menaschi 50.00 francs tochen 500.00 francs,*

c) *per occurenzas publicas 50.00 francs tochen 300.00 francs, denton ha mintga uniun ni instituziun senza intent da commerci cun domicil en vischnaunca il dretg sin ina lubientscha gratuita per onn.*

² *Per fixar las taxas ein da risguardar el singul cass adequatamein ils cuosts administrativs sco era igl interess e la producziun economica dalla persuna ch'ei obligada da pagar la taxa.*

Art. 15 Taxas specialas

¹ *Per ulteriuras funcziuns ufficalas sco controllas extraordinarias da singuls menaschis ni occurenzas vegn ei incassau ils cuosts effectivs.*

V. *Disposiziuns penalas, mieds legals*

Art. 16 *Controlla*

¹ *Per garantir l'execuziun da questa lescha ed oravontut il ruaus dalla notg sa la suprastonza communal engaschar tenor basegns in survetsch polizial da survigilonza.*

Art. 17 *Cuntravenziuns*

¹ *Cuntravenziuns e surpassaments da questa lescha, da disposiziuns executivas sco era encunter la lescha cantunala d'ustrias e las disposiziuns executivas da quella vegnan punidas dalla suprastonza communal cun in castitg da tochen 10'000.00 francs, aschilunsch ch'ei vegn buca applicadas disposiziuns penalas dil dretg federal. Ageschan ils culponts ord engurdientscha ei la suprastonza communal buca ligiada vid la summa maximala da 10'000 francs*

² *En cass levs tonscha in'admoniziun.*

Art. 18 *Mieds legals*

¹ *Encunter disposiziuns dalla suprastonza communal sin fundament dalla lescha cantunala ni da questa lescha communal sa vegnir recurriu en scret enteifer 30 dis dapi la comunicaziun alla dertgira administrativa dil cantun Grischun.*

VI. *Disposiziuns finalas*

Art. 19 *Disposiziuns executivas*

¹ *La suprastonza communal sa relaschar disposiziuns executivas.*

Art. 20 *Disposiziuns transitorias*

¹ *Tuttas lubientschas ch'ei vegnidas dasas a menaschis avon l'entrada en vigur da quella lescha ein nunlimitadamein valeivlas, aschilunsch che la persuna autorisada meina vinavon il menaschi el medem rom.*

² *Proceduras pendentas il mument dall'entrada en vigur da questa lescha ein da tractar tenor il dretg niev.*

Art. 21 *Vigur*

¹ *Questa lescha entra en vigur cun l'approbaziun entras la cuminonza dils votants all'urna dils 28 da fevrer 2016..*

² *Cun l'entrada en vigur da questa lescha ein las disposiziuns d'auters decrets che stattan en cuntradiziun cun ella abrogadas.*

Conclus

La radunonza communal decida cun 118 vuschs senza cuntravusch d'approbar il project per la lescha d'ustria per la vischnaunca Lumnezia per la deliberaziun alla votaziun dils 28 da fevrer 2016 dalla cuminonza dils votants all'urna.

7. Lescha da sepultura e santeri per la vischnaunca Lumnezia

Tenor il contract da fusiun Lumnezia vegnan era las leschas da sepultura e santeri unificadas. Entochen che quei ei succediu applichescha la vischnaunca las leschas respectivamein ils reglaments davart igl uorden da sepultura e santeri dils otg vischinadis. Cun la nova lescha vegnan las prescripziuns generalas unificadas. Per risguardar las particularitads e tradiziuns dils singuls santeris relai la suprastonza communal leutier in plan da santeri per mintga vischinadi ed in reglament da sepultura e santeri. Plinavon relai ella in reglament da taxas.

Ella radunonza d'informaziun dils 18 da november 2015 ei il sbocz dalla lescha vegnius presentaus e discussaus. Plinavon ei vegnida fatga ina consultaziun tier tut las pleivs.

La suprastonza communal propona alla radunonza communal il project per la lescha d'ustria per la vischnaunca Lumnezia per la deliberaziun alla votaziun dils 28 da fevrer 2016 dalla cuminonza dils votants all'urna.

Il president communal Duri Blumenthal presenta il sboz dalla lescha. La lescha cuntegn suandonts puncts essenzials.

- L'elecziun dil santeri ei da principi libra.
- Per satrar corps ed urnas ni postar urnas ein ils reglaments da santeri ed ils plans da santeri ligionts.
- Urnas san era vegnir tschentadas en fossas existentas da corps ni en fossas singulas per urnas. Il temps da ruaus vegn buca prolunghius entras postar pli tard urnas en ina fossa existenta.
- La reservaziun da fossas ni in plaz per postar urnas enteifer ils santeris ei buca pusseivel.
- En scadin santeri stat a disposiziun u ina fossa communabla anonima per postar tschendra ni in spazi per postar urnas anonimas.
- En tuts santeris eis ei pusseivel da satrar urnas en tiara.
- Il temps da ruaus per fossas da corps e fossas dad urnas en tiara cuoza minimum 20 onns. Il temps da ruaus per urnas en nischas ni caums cuoza da principi 20 onns. Sin damonda dils parents sa la suprastonza communal lubir da slijar urnas en nischas ni caums suenter 10 onns.
- Per defuncts cun il davos domicil en vischnaunca vegn incassau negina taxa da sepultura e negina taxa per il local da bara.
- Ils cuosts che sedattan entras il reglament da santeri alla vischnaunca per tablas e plattas per urnas ed inscripziuns vegnan adossai als artavels.

Text dalla lescha da sepultura e santeri per la vischnaunca Lumnezia

La cuminonza dils votants all'urna,

sebasond sigl art. 12 dalla lescha davart ils fatgs da sanadad dil cantun Grischun (lescha da sanadad) dils 2 da december 1984, sin l'ordinaziun cantunala davart ils fatgs da sepultura dils 27 d'october 1998 e sin art. 39 dalla constituziun dalla vischnaunca Lumnezia dils 23 da settember 2012,

concluda:

I. En general

Art. 1 Equalitad dallas schlatteinas

Denominaziuns da persunas, funcziuns e professiuns en questa lescha sereferesch an ad omisduas schlatteinas aschilunsch ch'ei resulta buc enzatgei auter ord il senn dalla lescha.

Art. 2 Intent

Questa lescha regla ils fatgs da sepultura e santeri dalla vischnaunca Lumnezia. Aschilunsch che definiziuns mauncan, valan las prescripziuns cantunalas e federalas.

Art. 3 Cumpetenzas

¹ *La survigilanza da questa lescha cumpeta alla suprastonza communal. Il departament responsabel ha l'obligaziun d'exequir quella. Per reglar las individualitads dils singuls santeris relai la suprastonza communal in plan da santeri per mintga vischinadi ed in reglament leutier. Vinavon relai ella in reglament da taxas.*

² *Las lavurs manualas da sepultura e santeri ein adossadas al survetsch tecnic communal. Las lavurs administrativas exequescha l'administraziun communal.*

Art. 4 Proprietad

Ils santeris ein en proprietad dalla vischnaunca (V) e dallas fundaziuns ecclesiasticas (FE). Il dretg da diever public ei impurtaus el register funsil dalla vischnaunca Lumnezia.

La vischnaunca disponsa dils suandonts santeris els singuls vischinadis:

Cumbel:	sper baselgia parochiala	parcella 2099	FE	
Degen:	sper baselgia parochiala	parcella 8280	FE	parcella 8546 V
Lumbrein:	sper baselgia parochiala	parcella 5308	V	
Morissen:	sper baselgia parochiala	parcella 3107	FE	parcella 3478 V
Suraua:	sper baselgia a Tersnaus	parcella 1	FE	
	sper baselgia a Camuns	parcella 528	FE	
	sper baselgia a Surcasti	parcella 1063	FE	
	sur il vitg a Peiden	parcella 395	V	
Vella:	sper baselgia a Pleif	parcella 4665	FE	
Vignogn:	sper caplutta Sogn Gudegn	parcella 7270	FE	
Vrin:	sper baselgia parochiala	parcella 9083	FE	

II. Uorden da sepultura

Art. 5 Dretg da sepultura

Il dretg da sepultura els santeris han independentamein dalla religiun:

- a) *tuts domiciliai en vischnaunca*
  - b) *tut quels ch'ei morts sin territori dalla vischnaunca*
  - c) *tuts burgheis dalla vischnaunca*
  - d) *defuncts cun relaziuns specialas cun la vischnaunca ni cun persunas dalla vischnaunca*
- Per defuncts che adempleschan buca quels criteris sa la suprastanza communal conceder ina lubientscha da sepultura.*

Art. 6 Preparaziun dalla sepultura

¹ *Il parents han l'obligaziun d'annunziar il mortori all'administraziun communal beinspert suenter la mort. Aschilunsch ch'ei vegn organisau funcziuns religiusas, han ils parents da procurar persunter. Era eis ei caussa dils parents da procurar ch'il defunct vegni mess en vischi e purtaus en santeri. Aschilunsch ch'ei drova portabaras, procuran ils parents persunter.*

² *L'organisaziun da cremaziuns ei caussa dils parents.*

³ *La voluntad dil defunct ei da respectar.*

Sche parents mauncan, fa la vischnaunca la preparaziun dalla sepultura.

Art. 7 Prestaziuns dalla vischnaunca

¹ *La vischnaunca procura che la fossa vegni preparada e curclada.*

² *La vischnaunca metta a disposiziun ils mieds per transportar la bara naven dil local da bara tier il santeri.*

³ *La vischnaunca metta a disposiziun in local da bara.*

Art. 8 Metter el vischi

Il defunct astga vegnir mess el vischi pér suenter ch'in miedi che pratescha en Svizra ha constatau la mort.

Art. 9 Temps da satrar

Sepulturas e cremaziuns astgan vegnir fatgas sil pli baul 48 uras suenter la mort.

Art. 10 Liug da sepultura

L'elecziun dil santeri enteifer la vischnaunca ei da principi libra. La suprastanza communal sa restrenscher quella libertad sche motivs relevants existan.

III. Uorden da santeri

Art. 11 Schurmetg dils santeris

¹ *Santeris ein loghens da ruaus dils defuncts. Visitaders ein obligai da tener ils santeris en honur, da mantener uorden e d'observar il silenzi e la disciplina conform alla dignitad dil liug.*

² Igl ei scumandau da prender animals en santeri.

Art. 12 Responsabladad

La vischnaunca surprinda negina responsabladad per donns che vegnan caschunai en santeri encunter tut dretg da tiarzas persunas ni da forzas superiuras.

Art. 13 Organisaziun dil santeri

Tuts defuncts vegnan satrai en retscha successiva. Ils plans da santeri reglan la repartiziun dallas fossas per corps e fossas per urnas cun definir secturs. Las individualitads per monuments, dimensiuns, etc. vegnan fixadas per mintga vischinadi en in reglament separau.

Art. 14 Pusseivladads da satrar/postar urnas

¹ Per satrar corps ed urnas ni postar urnas ein ils reglaments ed ils plans da santeri ligionts. Urnas san era vegnir tschentadas en fossas existentas da corps ni fossas singulas per urnas.

² Reservar fossas ni in plaz per postar urnas enteifer ils santeris communalis ei buca pusseivel.

Art. 15 Profunditad dallas fossas

La profunditad minimala dalla fossa munta:

per fossas per corps da carschi	1.50 m
per fossas per corps dad affons sut 10 onns	1.20 m
per fossas dad urnas	0.80 m

Art. 16 Fossa anonima

¹ En scadin santeri stat a disposiziun u ina fossa comunabla anonima per postar tschendra ni in spazi per postar urnas anonimas.

² La fossa anonima comunabla survescha per postar tschendra ni restonzas dad urnas che vegnan allontanadas suenter il temps da ruaus ord nischas ni caums. Vischals dad urnas astgan buca vegnir tschentai en la fossa comunabla anonima.

Art. 17 Temps da ruaus

¹ Il temps da ruaus per fossas da corps e fossas dad urnas en tiara cuoza minimum 20 onns.

² Il temps da ruaus per urnas en nischas ni caums cuoza da principi 20 onns. Sin damonda dils parents sa la suprastanza comunala lubir da sligiar urnas en nischas ni caums suenter 10 onns.

³ Exhumaziuns avon la scadenza dil temps da ruaus sedrezzan tenor il dretg cantunal.

⁴ Il temps da ruaus vegn buca prolunghius entras postar pli tard urnas en ina fossa existenta.

Art. 18 Materialias

Vischals ed urnas che vegnan satrai ston esser da material che sesligia.

Art. 19 Postar segns da fossa e ramas

Ils monuments per fossas da corps astgan vegnir tschentai sil pli baul 6 meins suenter la sepultura. Per fossas dad urnas exista negin temps da spetga.

Art. 20 Manteniment

¹ Ils cuosts per ereger, mantener e cultivar ils santeris ed ils utensils per cavar fossa ei caussa da vischnaunca.

² Ils parents ein responsabels che las fossas vegnien cultivadas ed ils ornaments e monuments manteni adequatamein. Il plaz denter las fossas ei da zerclar. Vegn il manteniment negligius, procura la vischnaunca persunter cun adossar ils cuosts als artavels. Existan negins artavels, vegnan ils cuosts surpri dalla vischnaunca.

³ *Plontaziuns ellas fossas che disturban tras lur dimensiun ein scumandadas.*

Art. 21 *Dismessa da curdems*

Curdems da pintga dimensiun san vegnir deponi els containers da rumien ch'ei postai els santeris. Ils ulteriurs curdems ein da dismetter els posts da rimnada publics.

Art. 22 *Sligiar fossas*

¹ *Suenter in temps da ruaus da 20 onns sa la suprastonza communal fixar il termin per sligiar fossas, nischas e caums. Succeda quei, sto ella avisar il responsabel per la fossa silmeins sis meins ordavon. Ei quel buca d'eruir, succeda ina publicaziun ufficiala.*

² *Restonzas dad ossa ed urnas cavadas si, ein da satrar a moda duida.*

Art. 23 *Rumida dalla fossa*

La decoraziun dalla fossa cun rama e segn da fossa ein da rumir enteifer sis meins suenter la communicaziun. Vegnan ils monuments buca allontanai, crodan quels en possess dalla vischnaunca.

Art. 24 *Register da fossas*

L'administraziun communal meina in register da fossas dils santeris.

IV. *Finanziaziun*

Art. 25 *Taxas*

¹ *Las taxas communalas da sepultura e per locals da bara sedrezzan tenor il reglament da taxas.*

² *Per defuncts cun il davos domicil en vischnaunca vegn incassau negina taxa da sepultura e negina taxa per il local da bara.*

³ *Ils cuosts che sedattan entras il reglament da santeri alla vischnaunca per tablas e plattas per urnas ed inscripziuns vegnan adossai als artavels.*

V. *Disposiziuns finalas*

Art. 26 *Determinaziuns penelas*

Cuntravenziuns encunter questa lescha vegnan punidas dalla suprastonza communal.

Art. 27 *Dretg da recuors*

Recuors enviars decisiuns dalla suprastonza communal ein d'inoltrar en scret enteifer 30 gis alla dertgira administrativa dil cantun Grischun.

Art. 28 *Abrogaziun*

El mument che questa lescha passa en vigur vegnan tuts conclus da vischnaunca ch'ei contradictorics a questa lescha abrogai, specialmein ils uordens dils singuls vischinadis dalla vischnaunca Lumnezia.

Art. 29 *Vigur*

Questa lescha va en vigur suenter l'approbaziun dalla cuminonza dils votants all'urna dils 28 da fevrer 2016.

Discussiun

Ella discussiun vegnan fatgas menziuns pervia dil manteniment dils santeris. En in votum vegn menziunau che la vischnaunca duessi procurar ch'il plaz denter las fossas vegni zerclaus, buca ils parents. Tenor in auter votum duessi vegnir mess per mintga santeri in survigilader, che ha quitau digl uorden. Propostas da midar la lescha vegnan buca fatgas.

Conclus

La radunonza communal decida cun 122 vuschs senza cuntravusch d'approbar il project per la lescha da sepultura e santeri per la vischnaunca Lumnezia per la deliberaziun alla votaziun dils 28 da fevrer 2016 dalla cuminonza dils votants all'urna.

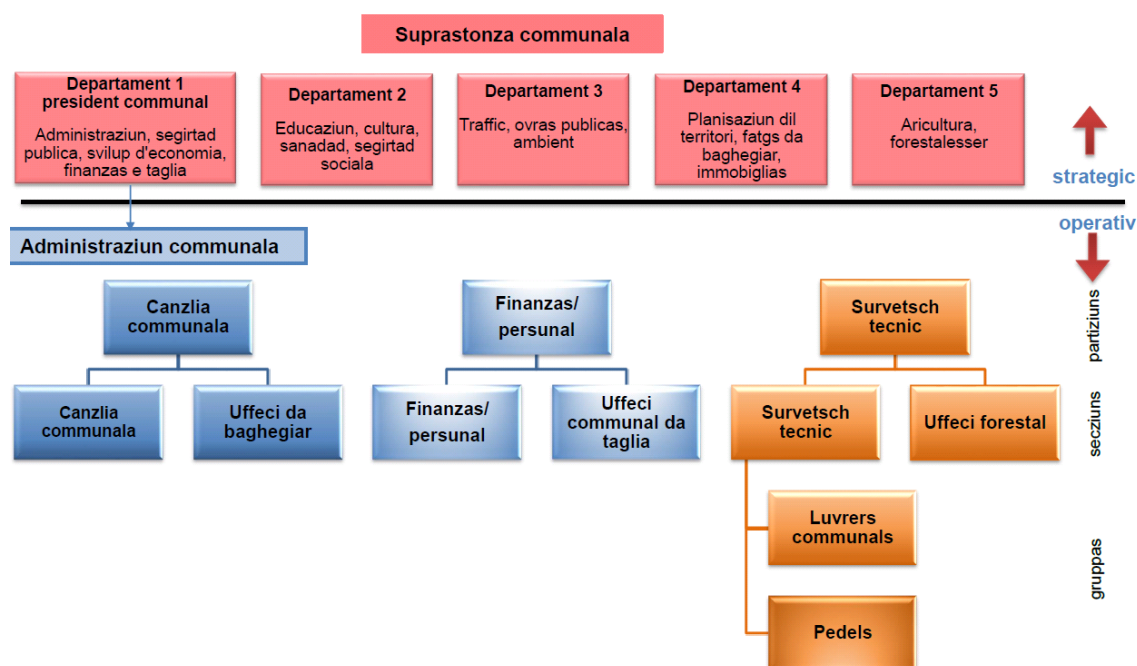
8. Midada dalla constituziun dalla vischnaunca Lumnezia dils 23 da settember 2012 - Strategia per las structuradas dalla suprastanza communal cun reducir il diember da commembers e midar il modus d'elecziun

Il 14 d'ost 2015 ha la radunonza communal decidiu en ina votaziun consultativa cun 91 vuschs senza cuntravusch da surdar alla suprastanza communal per mauns dalla radunonza communal e dalla votaziun all'urna l'incarica da sviluppar ina strategia per scaffir structuradas novas cun reducir il diember dils commembers dalla suprastanza da nov sin tschun. La regenza dil cantun Grischun ha exprimiu sia sceptica da midar la constituziun en vesta dil contract da fusiun da vischnaucas, che seigi pli impurtants. Quel duessi valer dapli ch'ina perioda d'uffeci.

Da decider ina midada dalla constituziun da vischnaunca ha la cuminonza dils votants all'urna. La regenza dil cantun Grischun ha d'approbar la constituziun. Ella duei prender encunter ed acceptar la veglia dil suveran.

Las stipulaziuns dil contract da fusiun han buca saviu vegnir ademplitas a caschun dallas empremas elecziuns, damai che dus vischinadis han buca anflau in candidat. In vischinadi ha buca saviu metter in representant en suprastanza communal ed in auter vischinadi ha sulettamein saviu metter in suenter contactar tut quels che havevan obteniu vuschs senza esser candidat uffical. Quei fatg muossa ch'igl ei buca indicau da setener vid in'organisaziun che ha buca funcziunau gia dallas empremas elecziuns. La suprastanza communal ei pertscharta ch'in u l'auter votant savess recuorer alla dertgira fagend valer che las stipulaziuns dil contract da fusiun seigien buca observadas.

Il president communal Duri Blumenthal presenta igl organigram proponiu cun ina separaziun pli clara denter la part strategica, che la suprastanza communal occupaescha cun tschun departaments, e la part operativa cun culs treis secturs canzlia communal, finanzas e personal, survetsch tecnic.

Aunc ussa prestan ils suprastonts differentas lavurs operativas ed el futur duei ella seconcentrar sin la lavur strategica. Ei drova perquei ina clara regulaziun pertuccont il transferiment dallas incumbensas sin las differentas partiziuns operativas. Medemamein basegna in tal concept era ina delegaziun da singulas cumpetenzas all'operativa. La suprastanza communal ha en elavuraziun in reglament da fatschenta per la suprastanza communal ed in reglament per la delegaziun da cumpetenzas dalla suprastanza communal Lumnezia. Cunquei duei la suprastanza vegnir descargada, aschia ch'igl ei pusseivel d'ademplier la lavur da suprastont en in gremi da tschun dels.

La suprapostanza communal fa la proposta alla radunanza communal da reducir il diember da commembers dalla suprapostanza communal per l'entschatta dalla secunda perioda d'uffeci dalla vischnaunca da Lumnezia, ch'entscheiva igl 1. da schaner 2017. Per far quei drova ei midadas dalla constituziun dalla vischnaunca.

Art. 38 al.3

Da present secloma il text sco suonda:

"Scadin vischinadi ha il dretg d'in sez en suprapostanza communal. Sche negin candidat stat a disposiziun en in dils vischinadis, vala sco elgiu quei candidat d'in auter vischinadi che ha contonschiu egl entir perimeter il meglier resultat dils buca directamein eligi."

Quei text duei vegnir scassaus. El medem mument cun la reducziun dil diember da suprapostants duei era la garanzia da sez per scadin vischinadi vegnir scassada. La suprapostanza communal ei in gremi che ha da representar ils interess dall'entira vischnaunca independentamein dalla derivonza dils commembers. Ils candidats culs megliers resultats duein esser eligi, independentamein danunder ch'els derivan.

Art. 50 al.2

Da present secloma il text sco suonda:

"Ella secumpona dil president communal e dad otg ulteriurs commembers."

Il diember dils commembers vegn reducius dad otg sin quater.

Art. 52 al.1

Da present secloma il text sco suonda:

"Las incumbensas dalla suprapostanza communal vegnan repartidas sin nov departaments."

Il diember da departaments communs vegn reducius da nov sin tschun.

Art. 53 al. 1

Da present secloma il text sco suonda:

"La suprapostanza communal sa decider valeivlamein, sche silmeins tschun commembers ein presents."

Quei diember vegn reducius da tschun sin treis commembers corrispudentamein alla reducziun dil diember da commembers dalla suprapostanza communal.

Discussiun

Bistgaun Capaul fa valer sia oppiniun che la suprapostanza communal mondi en ina buna direcziun. Sch'ei detti vischinadis ch'ei buca el cass da metter in candidat seigi il basegns dad esser representai en suprapostanza communal buca avon maun. Ei emporti nuot danunder ch'in candidat vegni. Per quei sustegni el la proposta dalla suprapostanza communal.

Conclus

La radunanza decida cun 119 vuschs senza cuntravusch d'approbar il project per la midada dalla constituziun dalla vischnaunca Lumnezia dils 23 da settember 2012 per la deliberaziun alla votaziun dils 28 da fevrer 2016 dalla cuminanza dils votants all'urna.

Art. 38 al. 3

Strihar

Art. 50 al. 2

Ella secumpona dil president communal e da quater ulteriurs commembers.

Art. 52 al. 1

Las incumbensas dalla suprapostanza communal vegnan repartidas sin tschun departaments.

Art. 53 al. 1

La suprastonza communal sa decider valeivlamein, sche silmeins treis commembers ein presents.

9. Petiziu menaschi da scola Lumbrein / Vrin

Miez settember ei vegniu communicau als geniturs dils scolarets, scholars ed affons da vegliadetgna prescolara, ch'il menaschi dalla scola primara Vrin/Lumbrein vegni serraus cun la fin digl onn da scola 2015/16, cun quei che las cundiziuns stipuladas el contract da fusiun per in menaschi da scola vegnien buca pli ademplidas cun igl onn da scola 2016/17 ed ils onns suandonts. La scoletta perencunter vegni puspei menada igl onn 2016/17 a Lumbrein.

Il menaschi da scoletta Vrin/Lumbrein era vegnius transferius cun l'entschatta digl onn da scola 2015/16 a Vella, essend ch'il diember da scolarets dumbra actualmeins mo treis affons. Cun l'entschatta digl onn da scola 2016/17 fussen las cundiziuns per puspei menar la scoletta a Lumbrein ademplidas, aschia ch'ins stuess turnar ad arver la scoletta a Lumbrein. Sin basa dil contract da fusiun ha la vischnaunca buca las letgas e stuess scaffir ina situaziun absurda, ch'ei buca pil bien dils affons da scoletta ni dalla vischnaunca.

Sin fundament dalla comunicaziun corrispudenta han ils geniturs pertuccai giavischau da desister sin la reavertura dalla scoletta a Lumbrein. Els ein vegni orientai che la decisiun dil cussegl da scola sebasì sin il contract da fusiun e ch'igl instrument per effectuar midadas en quei grau existi cun inoltrar ina petiziu. Cun datum dils 8 d'october 2015 ei vegnida inoltrada la petiziu da tut ils geniturs dils vischinadis da Lumbrein e Vrin che han affons entochen la vegliadetgna dalla secunda scoletta.

Pretensiun

Nus pretendin che la suprastonza communal dalla vischnaunca Lumnezia metta sin via las proceduras necessarias per strihar egl artechel 5 dall'alineia "effects giuridics dalla fusiun" el contract da fusiun dalla vischnaunca Lumnezia il diember da scolarets, per aschia possibilitar al cussegl da scola da metter ensemen la scola primara e la scoletta cun la scola Lumnezia Dado. La votaziun dil suveran duei aunc succeder a dretg temps, per che nies giavisch mondi en vigur gia sin il proxim onn da scola.

Motiv

Schegie che bein enqualin da nus deplorescha fetg che la scola a Lumbrein/Vrin sto vegnir serrada, essan nus, per amur da nos affons, dil meini che arver da niev la scoletta a Lumbrein fa negin senn suenter che tala ei vegnida dislocada a Vella per igl onn current.

Las midadas proponidas pertuccan las stipulaziuns 5. "Effects giuridics dalla fusiun" dil contract da fusiun dils 25 da matg 2012 sco era igl artechel 2 al. 2 digl Uorden da scola per la vischnaunca Lumnezia dils 7 da zercladur 2013, che statueschan il sequent.

Il menaschi da scola vegn mantenius els loghens d'instrucziun d'entochen dacheu a Vrin/Lumbrein, Vella e Cuschnaus, aschiditg ch'il diember da scholars lubescha, q.v.d. aschiditg ch'il diember sutapassa buca 5 scolarets e buca 15 scholars per plirs onns.

Sche quellas stipulaziun vegnan buca applicadas pli existan buca pli restricziuns davart l'organisaziun dil menaschi da scola. Tenor artechel 63 dalla constituziun dalla vischnaunca Lumnezia ei la direcziun e survigilonza da scola caussa dil cussegl da scola.

Conclus

La radunonza communal decida cun 111 vuschs senza cuntravusch d'approbar la petiziu menaschi da scola Vrin/Lumbrein per la deliberaziun alla votaziun dils 28 da fevrer 2016 dalla cuminonza dils votants all'urna.

10. Sanaziun dalla via cantunala tras il vitg da Vella

1) Project da baghegiar

Daniel Solèr, cau departament communal per traffic, ovras publicas, ambient, presenta il project da baghegiar per la sanaziun dalla via cantunala tras il vitg da Vella. Il project era vegnius publicaus l'entschatta 2013. La regenza dil cantun Grischun ha approbau il project il zercladur 2013. La realisaziun ei prevedida en duas etappas. L'emprega cumpeggia la part dalla via dadens igl ual tras il vitg, che vegness realisada igl onn 2016, la secunda cumpeggia la part dado igl ual. Ils cuosts totals ein calculai cun 4.0 – 4.5 milliuns francs. Il cantun Grischun surpren ils cuosts per la sanaziun dalla via. La part che la vischnaunca ha da surprender cuntegn suandontas posiziuns.

a. Plaz da fermada pigl auto da posta	CHF	96'000.00
b. Deviazion dall'aua da plievgia en via cantunala	CHF	230'000.00
c. Deviazion auas piarsas tschuffas (canalisaziun)	CHF	60'000.00
d. Adattaziun lingias da deviar auas piarsas a Cadornat	CHF	22'000.00
e. Remplazzar lingias digl aquaduct	CHF	436'000.00
f. Passapei per liung dalla via cantunala	CHF	600'000.00
g. Adattaziun entrada per via Bual	CHF	56'000.00
h. Illuminaziun vias	CHF	35'000.00
i. Project e survigilonza da baghegiar	CHF	120'000.00
j. Diversa, cumpru nunprevediu (circa 9 %)	CHF	245'000.00

Per la finanziaziun dil project sa vegnir quintau cun contribuziuns cantunalas da 35 % per il passapei, sche la damonda da subvenziun vegn inoltrada entochen la fin 2015, e da 50 % per il plaz da fermada digl auto da posta, quei che vala naven digl 1. da schaner 2016, cura che la nova ulivaziun da finanzas el Grischun va en vigur (tochen la fin digl onn 2015 mo 35 % per vischnauncas dalla gruppa da forza da finanzas 4). Per las lingias da deviar l'aua piarsa dalla via vegn concedida naven digl 1. da schaner 2016 ina contribuziun cantunala, ch'ei dependenta dil quantum d'aua che vegn menaus naven cun las lingias. La limita maximala da 20 %, che vala entochen ils 31 da december 2015, croda. Per il remplazzament dallas lingias principalas digl aquaduct sa vegnir quintau cun contribuziuns dall'Assicuranza d'edificis dil Grischun, polizia da fiug per las lingias per aua da stizzar fiug, prevesiblamein 17.5 % vid las parts reconuschidas, che cumprendan oravontut las lingias veglias digl aquaduct, ch'ei en funcziun gia dapi ver 70 onns.

2) Credit da CHF 1'900'000

La radunonza communal approbescha unanimamein il project per la sanaziun dalla via cantunala tras il vitg da Vella tenor proposta dalla suprastonza communal e conceda in credit da baghegiar da CHF 1'900'000.

11. Rendaquen pil project dil baghetg da menaschi dil stabiliment da recreaziun a Davos Munts el vischinadi da Degen

Il president communal Duri Blumenthal presenta ina cronologia cuorta dil project.

Igl onn 2009 eisi reussiu alla vischnaunca da Degen da motivar il proprietari dil terren a Davos Munts da far si quel alla vischnaunca.

Ils 12 da november 2012 ha la radunonza communal da Degen concediu in credit da baghegiar da CHF 1'538'000 igl edificis a Davos Munts.

Ils 3 d'october 2014 ha la radunonza communal da Lumnezia concediu in credit supplementar da CHF 622'000 per il project dil baghetg da menaschi pil stabiliment da recreaziun a Davos Munts el vischinadi da Degen.

La summa da credit ei CHF 2'160'000. Ils cuosts effectivs ein CHF 2'076'350. La finala ein ils cuosts per CHF 83'001 pli bass ch'ils credits concedi.

La suprastanza communal ei pertscharta, ch'il project ei buca ius optimalmein ord motivs multifars. Il credit che la vischnaunca da Degen veva concediu sebasava mo sin in schazetg da grop dils cuosts. El contract da fusiun dalla vischnaunca Lumnezia era stipulau, che la vischnaunca da Degen pren in conclus partenent la realisaziun da novs stabiliments a Davos Munts pil menaschi dil lag, kiosk, camping, dall'ustria etc. el decuors digl onn 2012. Quella decisiun ei da risguardar entras la vischnaunca fusiunada. La vischnaunca da Degen ha stuiu far spert per daver prender quella decisiun avon che la fusiun ei ida en vigur. Duront las lavurs da baghegiar ha la suprastanza communal Lumnezia constatau, ch'ils cuosts ein in pulit tec pli aults. Essend ch'ins era enamiez las lavurs han ins stuiu mirar da serrar giu il project ed ei ius vinavon. Il sbagli che la suprastanza communal ha fatg ei quel da buca ver fatg in tagl ad uras per far la damonda da credit supplementar ed ir vinavon pèr lu. La suprastanza communal vegn a trer las consequenzas per buca repeter il medem sbagli duront l'execuziun d'auters projects. Il surpassament dil credit oriund ei era duius allas circumstanzias dil temps da conjuntura aulta, nua ch'ei era avon maun lavur detg avunda pils sorprendiders e mistergners e quels tenevan ad ault ils prezis. La lescha da submissiun dil cantun Grischun ei vegnida revedida ils 10 da december 2013 cun vigur l'entschatta 2014 cun alzar las limitas per saver surdar incaricas ella procedura directa, cura che las biaras lavurus pil project a Davos Munts eran gia surdadas. La suprastanza communal era ligiada vid las limitas pli bassas ed ha en biars cass buca saviu contrahar il prezi. El decuors dalla fasa da baghegiar ein vegnidas vilunder novas caussas, che han caschunau ulteriurs cuosts, cunzun ina cuschina da gastronomia, lenna per la construcziun dil baghetg, la ventilaziun, tualettas e lavabos, pretensiuns dalla segirada da fiug, giavischs supplementars. La finala ein ils cuosts i massivamein sur il calcul da cuosts da Degen, ch'era plitost in schazetg. Ina causa positiva ei staus il fatg, che varga la mesadad dallas expensas per incaricas da lavur ein idas a fatschentas ella val, che han aschia saviu profitar dil project.

Suenter che la vischnaunca ha survegniu contribuziuns da CHF 271'990 ein sedai cuosts restonts pil project da CHF 1'804'360. La confederaziun ha dau in credit senza tscheins da CHF 267'000.00 el rom dalla Nova politica regionala (NPR) per gidar financiar il project, il qual e da restituir cun pagaments annuals enteifer 10 onns.

Il president communal appellescha en num dalla suprastanza communal da serrar giu il project. Pil turissem seigi quel ina impurtonta investiziun.

Discussiun

Bistgaun Capaul menziunescha che nuot sa vegnir midau pli vid la situaziun. Ei disturba, ch'igl architect dat buca giu il quen final. Ella posiziun construcziun brutta I ein ils cuosts vegni survargai per ver CHF 210'000. Ins vess dui ir anavos culs honorars dils architects. Il president orientescha, ch'il honorar dils architects ei vegnius reducius per CHF 15'000. Igl architect Ramun Capaul seigi ad in simposium a Milaun.

Gionin Caduff munchentescha, ch'ei seigi buca transparent nua propi ch'ei seigi survargau ils cuosts e tgei che seigi nua. En in emprem pass seigi da metter aviert las caussas. Il baghetg sez seigi in fusch. Sch'ins fetgi in sbagli seigi da mussar nua ed ord tgei motivs. A Degen seigi vegniu preparau mal. Cumpetenzas seigien vegnidas surpassadas massivamein. El proponi da renviar il rendaquen e d'installar ina cumissiun d'ordeifer ch'examinescha ils sbagli. Ei seigi in turpetg per l'entira val.

Daniel Blumenthal, parsura dalla cumissiun da gestiun dalla vischnaunca, declara che quella hagi examinau il quen final ed accumpignau il project. Il quen final survarga buca la summa totala da credit. Tuts quens seigien cudischai endretg. La cumissiun da gestiun ha examinau las surdadas da lavurs, che seigien stadas tuttas en uorden. Entginas incaricas da lavur seigien vegnidas surdadas dalla cumissiun da project per buca impedir autras lavurs. Quella surdadas ein vegnidas confirmadas dalla suprastanza communal. Las cumpetenzas ein buca vegnidas survargadas en quei grau. Il calcul da cuosts ei vegnius adattaus pliras gadas. Il december 2012 mussava quel ora ina summa da 1.7 milliuns francs, igl uost 2013 1.8 milliuns francs. Gia avon las lavurs vess la suprastanza

communala stuiu ir per in credit supplementar. Durent il temps da baghegiar ha ei dau midadas da construcziun. Deplorablamein seigi igl architect buca presents per declarar las adattaziuns ed ils supplements. La cumissiun da gestiun recamonda, che las cumissions da project duegien esser attentas egl avegnir dalla controlla da cuosts ed orientar ad uras la suprastanza communal, sch'ei seigi necessari da dumnadar credits supplementars. Il baghetg sco tal seigi gartegiaus aschi lunsch e fetschi il survetsch, denton seigi buca tut iu rodund.

Stefan Caduff fa la reproscha, che la suprastanza hagi dau tier sbagls suenter in onn ni dus. El hagi fatg a scret damonda alla suprastanza communal pervia dallas cumpetenzas, hagi denton buca survegniu risposta. La damonda per in credit supplementar da CHF 620'000 seigi vegnida fatga sin fundament da cefras fallidas ed ei seigi vegniu cuglianau. Igl emprest senza tscheins da CHF 267'000 dalla confederaziun seigi vegnius presentaus sco contribuziun per la finanziaziun. La cumissiun da gestiun mondi massivamein sur las cumpetenzas ora. Per ils surpassaments seigi da dar strof.

Bistgaun Capaul menziunescha ch'el hagi fatg attents ch'igl emprest senza tscheins seigi buca ina finanziaziun.

Gionin Caduff vul far scrutini per la votaziun, cunquei che la fatschenta detti gronda discussiun ella val. La cumissiun da gestiun havessi duu sepassar en da far stop. Il resultat dil project cuntenti buc.

Luregn Giusep Blumenthal damonda, sch'il project seigi alla fin e sch'ins hagi ils daners per far las reparaturas. Il president communal rispunda ch'ei seigi vegniu fatg lavurs da garanzia per meglierar donns. Il baghetg ei finius. Per reparaturas e revisiuns drova ei daners sco per tuts auters baghetgs era.

Conclus

- 1) La radunonza communal decida cun 8 gie encunter 71 na da buca far ina votaziun da scrutini. Tenor constituziun dalla vischnaunca ein las votaziuns da far en scret, sch'ina quarta dils presents pretenda scrutini.
- 2) La radunonza communal decida cun 73 gie encunter 9 na cun ina abstenziun d'approbar il rendaquen pil project dil baghetg da menaschi dil stabiliment da recreaziun a Davos Munts el vischinadi da Degen, che siara cun expensas da CHF 2'076'350.

12. Varia

- 1) Linus Casanova da Vrin fa la damonda da metter treis bauns da seser sper differentas sendas a Vrin.
- 2) Toni Arpagaus da Cumbel vul saver, sch'ils profils dalla casa giudem dalla surbaghegiada Vitget Cuschnaus vegnien allontai. Tenor explicaziun da Clemens Arpagaus, cau departament communal per fatgs da baghegiar, vegn quei a succeder proximamein.
- 3) Il president communal Duri Blumenthal engrazia als convischins per la participaziun e gavischa bialas fiastas da Nadal. El fa attents al marcau Daniev, che ha liug ils 28 da december 2015 ad Uors.

7144 Vella, ils 11 da december 2015

Il president:

Igl actuar:

Duri Blumenthal

Marcus Cavegn